

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 633/2014-8

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 28. októbra 2014 predbežne prerokoval sťažnosť M. L., zastúpenej advokátom Mgr. Ivanom Košťálom, Štúrova 11, Nitra, ktorou namietala porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre sp. zn. 5 CoP 55/2013 zo 4. decembra 2013, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť M. L. o d m i e t a pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 26. marca 2014 doručená sťažnosť M. L. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 CoP 55/2013 zo 4. decembra 2013 (ďalej aj „uznesenie krajského súdu“).

2. Zo sťažovateľkou podanej sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že na základe návrhu jej otca ako navrhovateľa Okresný súd Nitra v konaní o zrušenie výživného na plnoleté dieťa rozsudkom sp. zn. 35 P 230/2012 z 27. júna 2013 (ďalej len „okresný súd“ a „rozsudok okresného súdu“) zmenil skorší rozsudok okresného súdu sp. zn. 24 P 241/2006 zo 6. februára 2007 v spojení s rozsudkom krajského súdu sp. zn. 6 CoP 14/2007 z 27. apríla 2007 tak, že naposledy určené výživné navrhovateľovi na sťažovateľku vo výške 66,40 € od 19. októbra 2010 vrátane zrušil a navrhovateľovi náhradu trov konania nepriznal. Na odvolanie sťažovateľky, ako aj navrhovateľa o veci rozhodoval krajský súd, ktorý uznesením napadnutým touto sťažnosťou odvolanie sťažovateľky odmietol ako oneskorene podané a vo výroku o nepriznaní trov konania navrhovateľovi rozsudok okresného súdu zrušil a vrátil mu vec na ďalšie konanie.

3. Sťažnosť sťažovateľky (podľa jej obsahu) smeruje proti výroku o odmietnutí odvolania. Sťažovateľka v sťažnosti v podstatnom uviedla:

«Uznesenie krajského súdu, ktorým krajský súd odmietol odvolanie podané sťažovateľkou zasahuje a porušuje ústavné právo sťažovateľky na súdnu ochranu a spravodlivý proces tým, že sťažovateľke v dôsledku nesprávneho postupu krajského súdu odníma možnosť konať pred súdom neprejednaním jej riadne podaného odvolania.

Podľa krajského súdu odporkyňa nepreukázala, že odvolanie podala včas, pretože pripojená obálka nepreukazuje, kto je odosielateľom a ani to, k akému podaniu patrí. Súčasne však krajský súd uviedol, že odvolanie došlo na Okresný súd Nitra dňa 06.08.2013 o 9:59 hod., z čoho vyplýva, že odvolanie bolo (a muselo byť) súdu doručené prostredníctvom Slovenskej pošty, a.s., lebo inak by obsahovalo od tlačok pečiatky podateľne súdu, informujúci o osobnom doručení písomnosti; spravidla vyznačený slovami „osobne podané“ (na ktorú skutočnosť by krajský súd v napadnutom uznesení nepochybne poukázal, avšak v súvislosti s údajmi vyznačenými na doručenom odvolaní, uvádza iba informáciu o tom, že odvolanie „došlo dňa 06.08.2013 o 9:59 hod“).

Podanie bolo teda súdu doručené prostredníctvom Slovenskej pošty, a.s., a to v obálke, ktorá je súčasťou súdneho spisu, a ktorá obsahuje zreteľne vyznačený dátum odoslania zásielky z pošty v Ludaniciach (a nie Lefantovce, ako nesprávne uviedol krajský

súd) dňa 11.07.2013. A na tomto fakte nič nemení ani to, že v predkladacej správe pre krajský súd sudca okresného súdu J. K., o. i. uviedol, že odporkyňa podala odvolanie osobne dňa 06.08.2013 cestou právneho zástupcu, nakoľko sa celkom zrejme jedná o omyl...

Podľa krajského súdu, obálka pripojená k odvolaniu vôbec nepreukazuje, kto je odosielateľom a nepreukazuje ani to, k akému podaniu patrí...

Podľa poštového poriadku je dokladom o tom, že zapísaná zásielka bola podaná na poštovú dopravu, podacia potvrdenka, na ktorej je odtlačok podacej pečiatky a podpis prijímajúceho úradníka. Pri posudzovaní, či bola zachovaná lehota na odvolanie, treba teda pri zapísaných zásielkach vychádzať z dátumu poštovej pečiatky na podacej potvrdenke a nie z dátumu na obálke zásielky (Sborník stanovísk, správ a rozhodnutí soudu a soudních rozhodnutí NS ČSSR, ČSR a SSR 1970 - 1983, sv. IV: Praha, ŠEVT 1986, s.51).

Občiansky súdny poriadok teda účastníkom konania neukladá povinnosť označovať obálku obsahujúcu (akékoľvek) podanie uvedením odosielateľa (resp. zasielať ju ako doporučenú zásielku) a/alebo opatriť ju vyznačením podania, ktoré sa v obálke nachádza. Podmieňovanie riadne podaného odvolania splnením niektorej z týchto podmienok je preto neakceptovateľné a je neprípustným rozširovaním podmienok a náležitostí odvolania, ktoré vykazuje znaky svojvôle a krajného vybočenia z postupu upraveného zákonom pre rozhodovanie o odvolaní.

Právo na súdnu ochranu si v materiálnom zmysle vyžaduje takú aplikáciu zákonných ustanovení o procesnom postupe všeobecného súdu, ktorá zabezpečí reálny prístup účastníka konania k súdu, a to vrátane odvolacieho súdu. A fortiori to platí v prípade, ak všeobecný súd postupoval chybne. Z ústavného hľadiska sa javí ako popretie samej podstaty práva na prístup k súdu, ak účastník konania prišiel o prístup k odvolaciemu súdu (o meritórne konanie a rozhodnutie o odvolaní) v dôsledku pochybenia samotného všeobecného súdu (Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 11. októbra 2012, sp. zn. II. US 400/2011).

Skutkové a právne závery uvedené v namietanom uznesení krajského súdu v časti týkajúcej sa odmietnutia podaného odvolania z dôvodov jeho oneskoreného podania porušujú základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie.

Dôvody, na ktorých krajský súd založil svoje rozhodnutie nemajú oporu v právnom poriadku Slovenskej republiky, v dôsledku čoho ich nemožno považovať za ústavne súladné.

V danom prípade nie je v možnostiach sťažovateľky vyčerpať všetky (iné) prostriedky ochrany, ako to ukladá ust. § 53 z. č. 38/1993 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a konaní pred ním, nakoľko ust. § 238 ods. 4 OSP vylučuje podanie dovolania vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva o zapretí rodičovstva alebo o osvojení. Sťažovateľka nemá inú možnosť domáhať sa ochrany svojich práv ako touto sťažnosťou na Ústavnom súde Slovenskej republiky.»

4. V petite sťažnosti sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd nálezom rozhodol tak, že uznesením krajského súdu došlo k porušeniu jej označených práv, zároveň žiadala, aby ústavný súd zrušil uznesenie krajského súdu, vrátil mu vec na ďalšie konanie a priznal jej náhradu trov konania pred ústavným súdom.

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

6. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

7. Z ustanovenia čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že ústava rozdeľuje ústavnú ochranu základných práv a slobôd, ako aj ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z príslušnej medzinárodnej zmluvy medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany týmto právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ako aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti, ktorý rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. V čl. 127 ods. 1 ústavy už spomenutý princíp subsidiarity znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení práv sťažovateľky a vecne sa zaoberať jej sťažnosťou iba vtedy, ak sa nemôže domáhať ochrany svojich práv pred všeobecným súdom. Pokiaľ

ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany tohto základného práva alebo slobody, porušenie ktorých namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy, prípadne iným zákonne upraveným spôsobom pred iným súdom alebo pred iným štátnym orgánom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (napr. m. m. I. ÚS 103/02, I. ÚS 6/04, II. ÚS 122/05, IV. ÚS 179/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06).

9. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu (vo vzťahu k výroku o odmietnutí odvolania sťažovateľky) vyplývajú dôvody, pre ktoré krajský súd považoval odvolanie sťažovateľky za oneskorene podané, v dôsledku čoho ho odmietol:

„Podľa § 204 ods. 1 OSP odvolanie sa podáva do 15 dní od doručenia rozhodnutia na súde, proti rozhodnutiu ktorého smeruje. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plyní znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy.

Podľa § 218 ods. 1 písm. a/ OSP odvolací súd odmietne odvolanie, ktoré bolo podané oneskorene.

Z obsahu spisu v predmetnej veci, a to z doručenky o prevzatí napadnutého rozsudku vyplýva, že právny zástupca odporkyne prevzal rozsudok súdu prvého stupňa do vlastných rúk dňa 27. júna 2013, preto v zmysle § 57 ods. 1 OSP (do plynutia lehoty sa nezapočítava deň, keď došlo k skutočnosti určujúcej začiatok lehoty) pätnásťdňová lehota na podanie odvolania začala pre odporkyňu plynúť dňa 28. júna 2013 a končila dňom 12. júla 2013 (piatok).

Odvolanie s dátumom jeho vyhotovenia 11. 07. 2013, spísané v Nitre právnym zástupcom odporkyne, bolo doručené na okresný súd dňa 6. augusta 2013, pričom je k nemu priložená obálka, na ktorej je adresa okresného súdu, bez uvedenia odosielateľa, pričom ide o obyčajnú zásielku podanú na pošte Lefantovce dňa 11. 07. 2013, takže sa vôbec nedá zistiť, či vôbec patrí k podanému odvolaniu, tobôž, ak deň predtým, t. j. 05. 08. 2013 právny zástupca odporkyne podal osobne na okresný súd písomné vyjadrenie k odvolaniu, ktorého dátum vyhotovenia je 02. 08. 2013 a v ňom navrhol, aby krajský súd napadnutý výrok rozsudku okresného súdu potvrdil, pričom práve dňa 06. 08. 2013, kedy došlo na okresný súd odvolanie odporkyne o 9:59 hod., právny zástupca odporkyne

splnomocnil a poveril zamestnanca svojej advokátskej kancelárie K. V., advokátsku koncipientku, na nahliadnutie do spisu dňa 06. 08. 2013 o 11:00 hod. a podľa úradného záznamu zo dňa 06. 08. 2013 táto advokátska koncipientka nahliadla do spisu od 11:00 hod. do 11:10 hod. Odporkyňa teda nepreukázala, že podala odvolanie proti napadnutému rozsudku včas, pretože obálka, pripojená k jej odvolaniu vôbec nepreukazuje, kto je odosielateľom a nepreukazuje ani k akému podaniu patrí. V predkladacej správe pre krajský súd sudca okresného súdu J. K., o. i. uviedol, že odporkyňa podala odvolanie osobne dňa 06. 08. 2013 cestou právneho zástupcu.

Vzhľadom k uvedeným skutočnostiam odvolací súd dospel k záveru, že odporkyňa podala svoje odvolanie na okresný súd 6. augusta 2013, teda oneskorene, preto jej odvolanie odvolací súd podľa § 218 ods. 1 písm. a/ OSP odmietol a nezaoberal sa vecnou správnosťou napadnutého rozsudku vo veci samej.“

10. Sťažovateľka v sťažnosti uviedla, že proti uzneseniu krajského súdu nemá iné právne prostriedky nápravy, keďže podanie dovolania vo veciach upravených Zákomom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o rodine“) vylučuje ustanovenie § 238 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Keďže predmetom konania v právnej veci sťažovateľky bolo zrušenie výživného na plnoleté dieťa, teda vec upravená zákonom o rodine, sťažovateľka dospela k záveru, že dovolanie nie je prípustné.

11. Tento názor sťažovateľky však ústavný súd nezdiera. Podstata sťažnostných námietok sťažovateľky je totiž sústredená na tvrdené odňatie možnosti konať pred odvolacím súdom v dôsledku odmietnutia jej odvolania ako oneskorene podaného, aj keď na takýto postup a rozhodnutie krajského súdu neboli splnené zákonné podmienky, keďže sťažovateľka podala (podľa jej názoru) odvolanie včas. Podľa § 237 písm. f) OSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Pod odňatím možnosti konať pred súdom sa vo všeobecnosti rozumie taký postup súdu, ktorým bolo účastníkovi konania znemožnené uplatňovať v súdnom konaní tie procesné práva, ktoré účastníkovi patria podľa jednotlivých ustanovení OSP. Za odňatie možnosti konať pred odvolacím súdom preto

možno považovať aj odmietnutie odvolania ako oneskorene podaného bez toho, aby boli splnené zákonné podmienky na takéto rozhodnutie. Ak by totiž odvolací súd odmietol riadne, včasné a procesne prípustné odvolanie účastníka konania, odňal by mu tým možnosť konať pred odvolacím súdom a uplatniť pred ním skutkovú a právnu argumentáciu smerujúcu proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa.

12. Prípadné zistenie sťažovateľkou tvrdených a namietaných nedostatkov uznesenia odvolacieho súdu je takto subsumovateľné pod § 237 písm. f) OSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Prípustnosť dovolania nie je však založená len tvrdením účastníka o existencii procesných väd spôsobujúcich tzv. zmätočnosť rozhodnutia odvolacieho súdu, ktoré sú taxatívne uvedené v § 237 písm. a) až g) OSP, ale až tým, že napadnuté rozhodnutie niektorou z týchto väd skutočne trpí. Ak odvolací súd nesprávne odmietol odvolanie ako oneskorené, odňal tým účastníkovi konania možnosť konať pred súdom (porovnaj R 23/1994).

13. Občiansky súdny poriadok v ustanovení § 238 ods. 4 vylučuje prípustnosť dovolania vo veciach upravených zákonom o rodine s výnimkou rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení. Ústavný súd vo svojej judikatúre k otázke prípustnosti dovolania (IV. ÚS 283/07, III. ÚS 171/06, II. ÚS 1/08) vyslovil, že prípustnosť dovolania podľa § 237 OSP je založená na princípe univerzality, čo znamená, že dovolaním možno napadnúť každé rozhodnutie odvolacieho súdu bez ohľadu na povahu predmetu konania, ak sa v ňom namieta niektorá z procesných väd konania uvedených v tomto ustanovení; v týchto prípadoch možno napadnúť aj rozhodnutia vo veciach, pri ktorých je inak dovolanie vylúčené.

14. Taký je aj prípad sťažovateľky, keď na jednej strane ide z hľadiska predmetu konania (návrhu na zrušenie výživného) o vec upravenú zákonom o rodine, dovolanie v ktorej nie je podľa § 238 ods. 4 OSP prípustné, na strane druhej však sťažovateľka namieta, že jej krajský súd svojím nezákonným a neústavným uznesením znemožnil prístup

k odvolaciemu súdu, čím jej odňal možnosť konať pred odvolacím súdom v zmysle § 237 písm. f) OSP.

15. V týchto veciach je však prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vydanému v konaní, ktoré je postihnuté procesnou vadou uvedenou v § 237 OSP, daná aj vtedy, ak je inak dovolanie podľa § 238 ods. 4 OSP vylúčené. Takýto prístup k otázke prípustnosti dovolania vo veciach upravených zákonom o rodine napokon vyplýva aj z rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (sp. zn. 5 Cdo 147/01 z 30. januára 2002, sp. zn. 3 Cdo 262/2008 zo 4. februára 2009, sp. zn. 6 Cdo 104/2012 zo 14. februára 2013).

16. Sťažovateľka netvrdila a ani nepreukázala, že by uplatnila na ochranu svojich práv dovolanie, ktorým by založila právomoc odvolacieho súdu preskúmať uznesenie odvolacieho súdu z pohľadu, či jej ním bola alebo nebola odňatá možnosť konať pred súdom v dôsledku odmietnutia jej odvolania proti rozsudku okresného súdu. Skutočnosť, že sťažovateľka nevyužila svoje zákonné právo, nie je dôvodom, aby ústavný súd reparaoval jej pochybenie (II. ÚS 359/2012). Právomoc ústavného súdu na konanie o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy je daná iba vtedy, ak rozhodovanie o namietanom porušení základných práv alebo slobôd nepatrí do právomoci všeobecného súdu. Ústavný súd nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Sťažovateľka sa mala preto skôr, ako sa sťažnosťou obrátila na ústavný súd, domáhať ochrany svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru podaním mimoriadneho opravného prostriedku podľa § 236 a nasl. OSP, ktorý bol na ten účel prípustný.

17. Ústava ani zákon o ústavnom súde nepripúšťajú, aby si sťažovateľ ako účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených základných práv a slobôd, naopak, čl. 127 ods. 1 ústavy jednoznačne požaduje vyčerpanie všetkých sťažovateľovi dostupných a účinných prostriedkov nápravy. Keďže proti napadnutému rozsudku krajského súdu ako súdu odvolacieho je možné zo sťažovateľkou tvrdených pochybení podať

dovolanie, právomoc poskytnúť ochranu označenému právu sťažovateľky má najvyšší súd ako súd dovolací, čím bola zároveň vylúčená právomoc ústavného súdu. Vzhľadom na túto skutočnosť ústavný súd podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde sťažnosť sťažovateľky odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie a rozhodnutie.

18. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti už pri jej predbežnom prerokovaní ústavný súd nemohol rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľky, ktoré sú viazané na to, že sťažnosti by bolo vyhovené (zrušenie uznesenia krajského súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie, náhrada trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. októbra 2014